

УДК 330.34

В.П. Лещинський

Будівельна академія України, Київ, Україна

ТОВ «Всеукраїнський центр державно-приватного партнерства», Київ, Україна

РОЗВИТОК СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В РЕАЛЬНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ НА ПРИКЛАДІ ВИРОБНИЧОЇ СФЕРИ: ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД

Розглядаються питання пов'язані з розглядом існуючих моделей регулювання сфери інновацій та технологій на прикладі провідних держав, міжнародного досвіду впорядкування інформаційних відносин у суспільстві, що допоможе виявленню сутнісних особливостей практичної реалізації інформаційної функції держави.

Ключові слова: державне регулювання, сфера, технології, інновації, закордонний досвід.

Постановка проблеми

Як свідчать вітчизняні та зарубіжні дослідження, прогресивні зрушення у формуванні економічного базису розвитку національної та регіональної економіки на інноваційних засадах визначатимуть ефективні механізми забезпечення комерціалізації **інноваційних технологій та їх трансферу з наукової сфери у виробничу.**

Окремою проблемою виступає визначення просторових особливостей прояву механізму комерціалізації інноваційних технологій та способів їх трансферу. З позиції розгляду механізму комерціалізації та його складової – механізму трансферу технологій як основного організаційно-економічного механізму технологічних змін з'ясовано, що динаміка економічного розвитку країн залежить від його основи – *виробничих технологій.*

При цьому важливо досліджувати як інтенсивність процесів *трансферу технологій з наукової сфери у виробничу*, так і циклічність економічного розвитку і мікроекономічну логіку процесів комерціалізації. Відсутність цілісної методології дослідження процесів комерціалізації інноваційних технологій, недооцінка ролі та значення комерціалізації у формуванні економіки, що спрямована на інновації, не сприяють ефективному техніко-економічному розвитку України на основі *виробничого використання передових технологій.*

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Значний науковий доробок у розробку питань державного регулювання зазначеної сфери зробили такі автори, як В. Авер'янов, Г. Атаманчук, І. Бачило, Ю. Бурило, А. Васильєв, В. Копилов, Б. Кормич, Л. Кузенко, Б. Лазарєв, А. Макаренко, В.

Наумов, В. Опришко, О. Радченко, О. Соснін, В. Цимбалюк, Л. Шиманський, О. Ющик та ін.

Для України, перед якою поставлено стратегічне завдання модернізації національного господарства і більш ефективного включення у світову економіку, розвиток науково-технологічної та інноваційної сфери має практичне значення. Створення інноваційної системи, яка спирається на використання ринкових механізмів і активну державну науково-технологічну та інноваційну політику, повинно стати основою для *розвитку галузей і секторів*, заснованих на знаннях, їхньої довгострокової конкурентоспроможності в рамках національних кордонів і на світових ринках.

Проте вченими не достатньо повно розглянуто існуючі моделі регулювання цієї сфери та визначено механізми адаптації існуючого досвіду щодо цього питання, - **метою цієї статті** є спроба заповнити цю прогалину.

Виклад основного матеріалу

Сьогодні дослідники виділяють дві моделі відносин держави та ринку в інформаційній сфері: західну і східну. Західною моделлю називають шлях, яким йдуть індустріально розвинені країни, в його рамках можна виділити модель континентальної Європи і англосаксонську.

Англосаксонська модель визначається загальною концепцією соціально-економічного розвитку, яка передбачає превалювання приватного сектора над функціями держави в усіх напрямках розвитку суспільства. Американський вплив у галузі комунікаційних технологій та інформаційної сфери відчутний у глобальних процесах, міжнародній політиці, світовій економіці. Ця модель передбачає інтенсивний розвиток електронних комунікацій для

встановлення соціальних, політичних, культурних зв'язків у суспільстві.

Проблема розвитку універсальних послуг має важливе значення в США та Великій Британії, вона вирішується за допомогою стратегії поліпшення якості інформаційних послуг, соціальної орієнтації суспільства.

Специфічною рисою цієї моделі є вплив чинного законодавства на розвиток перспективних галузей економіки, права інтелектуальної власності, соціального захисту населення.

Пріоритетами регулювання інформаційної сфери в США є такі положення:

– підтримка досліджень і розробок у галузі інформації та комунікації; вплив на їхнє спрямування та заохочення до поширення технічних знань і можливостей в економіці; сприяння обміну технологіями між лабораторіями та фірмами, запровадження нововведень на ринках;

– побудова та вдосконалення інформаційної інфраструктури, контроль за її діяльністю, побудова глобальних систем комунікації і дослідження впливу систем на міжнародні, національні та приватні пріоритети.

Англійська модель максимально наближена до американської:

1. Роль держави обмежується створенням умов для ринкової конкуренції в інформаційній сфері.

2. *Стратегія* розвитку суспільства визначається як приватна ініціатива, лібералізація ринку телекомунікацій, створення мереж та інформаційних супермагістралей, захист нових структур на інформаційних ринках.

Таким чином, можна констатувати, що концепція інформаційної політики в рамках англосаксонської моделі виходить зі становища в міжнародному інформаційному просторі, рівня розвитку інформаційних технологій і впровадження нових форм управління інформаційними потоками.

Актуальне для континентальної Європи питання про те, що розвивати спочатку – мережі або послуги, не стоїть перед США і Великобританією. Там домінує думка про те, що необхідно спочатку побудувати мережі для того, щоб розвивати послуги.

Європейська модель також вирізняється пошуками рівноваги між контролем держави та стихією ринку, динамічним поєднанням державних інтересів і прагнень приватного та корпоративного бізнесу. Характерними рисами європейської моделі виступають варіативність і політична спрямованість програм регулювання інформаційної сфери для різних країн, обумовлених новою європейською геополітикою, становленням економіки знань, різними можливостями постіндустріального розвитку.

Основна ідея – зміна традиційних підходів і оцінок міжнародного співробітництва і світової конкуренції: від геополітики, яка визначає міжнародне становище країни за географічними ознаками, природними ресурсами, кліматичними умовами, політико-економічними чинниками, до технологічної політики (інформатики), яка визначає місце кожної держави у світовій ієрархії залежно від упровадження нових наукових досягнень і високих технологій в усі сфери життєдіяльності суспільства. Позиція ЄС у регіоні обумовлює економічну і соціальну інтеграцію європейських країн, реорганізацію бізнесу, переосмислення взаємовідносин державного і приватного секторів, нові форми організації праці та інші інституційні перетворення.

Політика країн Європейського Союзу в інформаційній сфері базується на таких принципах:

– сприяння розширенню суспільного доступу до передових інформаційно-комунікаційних технологій шляхом створення локальних центрів доступу до них у бібліотеках, школах тощо;

– розширення деяких соціальних послуг, що надаються в електронній формі та підвищення рівня їх доступності;

– запровадження інформаційно-комунікаційних технологій у державну систему освіти та перепідготовки кадрів і допомога з боку держави в адаптації до нових можливостей [1].

Однак, незважаючи на спільність принципів розвитку, кожна з країн ЄС зберігає свої особливості у формуванні державної політики, створенні національної інформаційної інфраструктури й у формах використання інформаційних технологій.

Аналізуючи європейську модель інформаційного суспільства в цілому, відзначимо, що пошук певного балансу між повним контролем з боку держави і законами ринку, тобто, сполучення урядових і ринкових сил, виступає основною рисою інформаційної політики не тільки країн Північної Європи, але й інших країн Європейського Союзу. У той же час ЄС продовжує приділяти сьогодні велику увагу питанням приватизації і лібералізації ринку інформаційно-комунікаційних технологій [2].

Крім західної, в науковій літературі виділяють азійську модель, яка реалізує ідеологічну доктрину країн Азійсько-Тихоокеанського регіону, побудовану на філософських принципах конфуціанства, діяльності держави з інституціоналізації цих принципів.

В основі азійської моделі – альтернативний соціально-економічний розвиток регіону, конкуренція із Заходом, утвердження власних ціннісних орієнтацій, зв'язок між культурними традиціями (освіта, виробнича дисципліна,

відданість корпорації, довіра, сімейна гармонія) і соціальними трансформаціями.

Японська модель, у створенні якої основний внесок належить Й. Масуді, професору кількох японських і американських університетів, раднику провідних інформаційних корпорацій, спрямована на вдосконалення системи корпоративного управління за принципом ієрархічної піраміди, в основі якої три складових чинники: *он* (вдячність), *гігі* (відповідальність), *ва* (гармонія). Вони виражають угоду про взаєморозуміння і взаємодопомогу вищого і нижнього рівнів управління.

Ця модель використовує пріоритетний розвиток інформаційних технологій і впровадження інформаційних послуг у всі сфери життєдіяльності країни [3].

Прискореними темпами характеризується інформаційний розвиток *Китаю*. В основі цього розвитку лежить модель економічної співпраці держави і ринку. Вагомі інвестиції китайського уряду у сферу науково-технічних розробок, залучення іноземного капіталу вже приносять свої плоди, обіцяючи в майбутньому перетворити цю раніше технічно відсталу країну в один зі світових центрів нових технологій.

Передача технології може здійснюватися в різних формах, різними способами і по різних каналах. Вона може передаватися на комерційній і некомерційній основі, бути внутрішньо-фірмовою, державною і міжнародною.

Форми передачі технології на некомерційній основі:

- інформаційні масиви спеціальної літератури, комп'ютерні банки даних, патенти, довідники;
- конференції, виставки, симпозиуми, семінари, клуби;
- навчання, стажування, практика студентів, вчених і спеціалістів, здійснювані на паритетних основах університетами, фірмами, організаціями;
- міграція вчених і фахівців;
- перехресне ліцензування на паритетній основі.

Основний потік технології в некомерційній формі припадає на некомерційну, не патентоспроможну інформацію фундаментальні дослідження, наукові відкриття і незапатентовані винаходи.

Некомерційні форми передачі технології, у тому числі внутріфінансовий трансфер, здійснюються вільно і не мають потребу в договірно-правовому оформленні і регламентації.

Основними формами комерційної передачі інформації є:

- продаж технології в матеріалізованому вигляді - устаткування, технологічних ліній;

- **прямі інвестиції, будівництво, реконструкція, модернізація, модернізація підприємства, фірм, виробництв;**

- портфельні інвестиції, у тому числі сучасні підприємства, якщо вони супроводжуються потоком інвестиційних товарів, а також лізингом;

- продаж ліцензій на всі види запатентованої промислової власності, крім товарних знаків, знаків обслуговування;

- продаж ліцензій на запатентовані види промислової власності – “*ноу-хау*”, секрети виробництва, технологічний досвід, супровідні до переданих устаткуванню і техніці документи, інструкції, креслення, схеми, специфікації, технологічні карти, а також навчання фахівців, консультаційний супровід, експертиза;

- спільне проведення ОКР, науково-виробнича кооперація;

- інжиніринг.

Інноваційний процес, будучи складним і багатоетапним, охоплює весь спектр видів діяльності від досліджень до реалізації нового товару, дозволяє різним типам фірм зайняти в ньому відповідне їх особливостям місце в інноваційній галузі. Найчастіше ступінь участі малої фірми в інноваційному процесі залежить від життєвого циклу продукту. Галузі з коротким циклом життя продукту (високотехнологічні галузі) вимагають регулярної розробки і виробництва нових видів продукції, що створює передумови для діяльності невеликих новаторських фірм *саме в цих галузях*.

Згідно Закону України “Про інноваційну діяльність” головною метою сучасної державної інноваційної політики в Україні визначено створення соціально-економічних, організаційних і правових умов для ефективного відтворення, розвитку й використання науково-технічного потенціалу країни, забезпечення впровадження сучасних екологічно-чистих, безпечних, енерго- та ресурсозберігаючих технологій, виробництва та реалізації нових видів конкурентоздатної продукції.

Проголосивши перехід на інноваційну модель економічного зростання, для якої характерний високий рівень розвитку освіти та науки, особливо прикладної, стимулювання науково-дослідних робіт і конструкторських розробок, які мають сприятливе економічне середовище для реалізації, держава повинна була б забезпечити пріоритетну фінансову підтримку науки та інновацій, однак, цього не відбулось.

На сьогоднішній день в Україні існує кілька ланок, призначених для реалізації інноваційних проєктів. Це Українська державна інноваційна компанія (УДІК), технологічні парки, зони спеціального режиму інвестиційної діяльності, інноваційні підприємства. Сукупність цих структур

могла би перекрити практично все інноваційне поле економіки, але насправді цього не сталося [4].

Однак, фактично, єдиною структурою, яка на практиці підтримує інноваційний шлях розвитку української економіки, є технологічні парки.

Важливою проблемою на шляху створення національної інноваційної системи є також відсутність розгалуженої мережі фондів фінансової підтримки науково-технічного розвитку, до джерел утворення яких, крім бюджетних ресурсів, могли б бути залучені на взаємовигідних умовах кошти великого бізнесу, відповідних іноземних фондів, що дозволить використовувати та розвивати наявний науково-технічний потенціал. Не повною мірою відповідає вимогам інноваційного розвитку і структура органів державного управління. В її складі фактично відсутні органи стратегічної спрямованості [5].

За таких умов вітчизняні підприємства змушені постійно шукати нові, більш ефективні методи господарювання, відшукувати наявні резерви розвитку, знаходити нові ринки збуту власної продукції, а також постійно працювати над розробкою та впровадженням різноманітних інновацій, які зможуть забезпечити виживання підприємства в умовах все більш гострішої конкурентної боротьби. При цьому саме максимізацію інноваційної складової можна вважати умовою сталого розвитку підприємства в сучасних умовах, що вимагає від вітчизняних суб'єктів господарювання приділяти велику увагу управлінню власним інноваційним потенціалом.

Висновки та перспективи подальших досліджень в зазначеному напрямі

Враховуючи вищезазначене, можна дійти висновку, що одним з першочергових завдань у переході України до інноваційного типу розвитку має стати:

- створення діючого правового механізму реалізації державної науково-технічної й інноваційної політики. Потребує розробки ряду законів, зокрема: “Про трансфер технологій”, що забезпечував би регулювання технологічного трансферу на національному і міжнародному рівнях; “Про охорону державних науково-технічних таємниць” що запобігав би неконтрольованій передачі науково-технічних досліджень за кордон;

- формування ефективного механізму довгострокового кредитування реального сектору, особливо інноваційної діяльності за рахунок створення спеціалізованої державної кредитної установи (банку реконструкції і розвитку), яка б могла працювати як через комерційні банки, так і мала б право прямого

кредитування підприємств під визначені урядом найважливіші інноваційні проекти.

Література

1. Кулинич, О. О. Напрями розвитку ІКТ-сфери у забезпеченні належного рівня конкурентоспроможності на міжнародному ринку ІТ-послуг [Електронний ресурс] / О. О. Кулинич, С. В. Войтко. // Економіка. Управління. Інновації. – 2014. – № 1. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/eui2014_1_60.pdf.
2. Пиріг, С. О. Інформаційні технології та їх використання на підприємствах України [Електронний ресурс] / С. О. Пиріг, О. А. Нужна // Економічний форум. – 2014. – № 3. – С. 190–195. – Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ecfor2014>
3. Сандугей, В. Вплив інформаційно-комунікаційних технологій на розвиток українського ринку праці [Текст] / В. Сандугей // Україна: аспекти праці. – 2014. – № 1. – С. 29–34.
4. Седікова, І. О. Сучасний стан розвитку телекомунікаційного простору України [Електронний ресурс] / І. О. Седікова, Д. В. Седіков // Економіка харчової промисловості. – 2014. – № 4. – С. 74–78. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/echp_2014_4_13.pdf.
5. Чайковська, М. П. Стратегії розвитку ІТ-ринку України в умовах фінансової кризи [Текст] / М. П. Чайковська // Вісник соціально-економічних досліджень / Збірник наук праць. Вип. № 35, 2009. – Одеса: ОДЕУ, 2009. – С. 132–138.

References

1. Kulinich, O. O. & Voitko, S.V. (2014) Directions of development of ICT-sphere in ensuring an adequate level of competitiveness in the international IT market. *Economy. Management. Innovations, 1*. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/j-pdf/eui2014_1_60.pdf.
2. Pirog, S.O. & Nuzhna, A.A. (2014) Information technologies and their use at the enterprises of Ukraine. *Economic forum, 3*, 190-195. Retrieved from <http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ecfor2014>
3. Sandugey, V. (2014) The Influence of Information and Communication Technologies on the Development of the Ukrainian Labor Market . *Ukraine: Aspects of Labor, 1*,29-34.
4. Sedikova, I.O. & Sedikov, D.V. (2014) Modern state of development of telecommunication space of Ukraine. *Economy of the food industry, 4*, 74-78. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/j-pdf/echp_2014_4_13.pdf.
5. Tchaikovska, M.P. (2009) Strategies of development of the IT market of Ukraine in the conditions of the financial crisis. *Bulletin of social and economic research. Collected works of sciences. Whip № 35*, 132-138.

Рецензент: доктор наук з державного управління С.В. Степаненко, Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова, Україна

Автор: ЛЕЩИНСЬКИЙ Віктор Петрович
член-кореспондент Будівельної академії України,
директор ТОВ «Всеукраїнський центр державно-приватного партнерства»
E-mail – sergei-stepanenko21@rambler.ru

DEVELOPMENT OF MODERN TECHNOLOGIES IN THE REAL SECTOR OF THE ECONOMY ON THE EXAMPLE OF THE MANUFACTURING SECTOR: FOREIGN EXPERIENCE

V. Leschinsky

Academy of Building of Ukraine, Kyiv, Ukraine

LTD “Allukrainian center of public-private partnership”, Kyiv, Ukraine

Issues related to the consideration of existing models of regulation of the sphere of innovations and technologies are considered on the example of the leading powers, in other words, the international experience of streamlining of information relations in the society, which will help to identify the essential features of the practical implementation of the information function of the state.

An important problem on the way to creating a national innovation system is the lack of an extensive network of financial support for scientific and technological development funds, sources of which, besides budget resources, could attract, on mutually beneficial terms, large business and relevant foreign funds, which would allow the use and development available scientific and technical potential

Keywords: *state regulation, sphere, technologies, innovations, foreign experience.*